

Joris van Severen. Jaarboek 13, Ieper, Studiecentrum Joris van Severen, 2009, 208 pp., ill., ISBN 9789076057002 | Dit jaarboek begint met een aanvulling op het oorlogsdagboek van Joris Van Severen, dat door Daniël Vanacker werd uitgegeven tot de wapenstilstand op 11 november 1918. De redactie voegt er nu de volgende aantekeningen bij, tot 31 december 1918. (pp. 7-30) Daaruit blijkt

opnieuw Van Severens volledige solidariteit met het activisme. Verder worden op de pagina's 128-130 nog zijn aantekeningen van 26 mei tot 23 juni 1919 weergegeven. Want adjudant Van Severen bleef onder de wapens tot na het sluiten van de vrede: zelfs hij zou op 24 juni met zijn afdeling hebben moeten oprukken in nog onbezet Duits gebied, indien de Duitse afgevaardigden hun handtekening niet gezet hadden in Versailles.

Onder de titel *De waarheid van Karel de Schaepdrijver* (pp. 31-100) brengt Daniël Vanacker een vervolg op zijn vroegere bijdrage, in *Jaarboek 8* over Van Severens vriend De Schaepdrijver die op 1 mei 1918 met Jules Charpentier deserteerde en zich dan inzette voor de Duits-activistische propaganda. Na de wapenstilstand woonde hij in Nederland, bleef bevriend met Van Severen en werkte mee aan de oprichting van diens tijdschrift *Ter Waarheid*. Maar hij trok zich daar weldra uit terug, want hij ergerde zich aan de oriëntering van Joris op de Franse cultuur, in de plaats van op de Nederlandse en Duitse. De Schaepdrijver werd leraar en Nederlands staatsburger.

Een derde uitvoerige bijdrage (pp. 111-140) is van de hand van Maurits Cailliau, de redacteur van het jaarboek. Ze bevat een heterogene verzameling gegevens over *De Nederlanden 'extra muros' in het perspectief van Joris van Severen en zijn beweging*. 'Bij wijze van zijsprong' wordt nog eens de vervalste nota van het Belgische Ministerie van Buitenlandse Zaken opgedist met het oog op de propaganda in Nederlands Limburg, die in de zomer van 1919 door activisten werd gepubliceerd om Nederland tegen

België op te zetten. De ware toedracht staat in het voor Cailliau onverdachte boek van H.J. Elias, *Vijftientig Jaar Vlaamse beweging 1914/1939*, 1, Antwerpen, 1969, p. 192.

Kurt Ravyts beschrijft de zware collaboratie van de kunstschilder Albert Servaes in de Tweede Wereldoorlog. (pp. 165-192) Nog vijf minder belangrijke en ook kortere bijdragen vervolledigen de bundel. [Lode Wils]